

nerligen högt af den från nära och fjärran talrikt församlade mängden eller *hüsta-tinget*, och i samma mån lofprisades också den man, som hade nog rikedom och höfdingelikt sinnelag att kunna bestå allmänheten ett sådant nöje. — Vi hafva sålunda här för våra ögon en minnessten öfver någon af det gamla Tiundalands mest fräjdade höfdingar eller odalbönder, som lefde för 12, 13 hundra år sedan. Ja, denne måtte ha ansetts så storfräjdad, att det, för att hans minne aldrig skulle dö, icke ens tarfvades att å grafstenen rista hans namn, utan det var nog att å den samma inhugga bilderna af det drakskepp, å hvilket han utfört sina stordåd i Öster-väg och Vester-viking, samt af den hästkamp — en bland de många! — medelst hvilken han, såsom det anstod en folkhöfding, visat storartad gästfrihet och gladt sina stallbröders och hundares-mäns hjertan!»

Fotstyckets form visar, att stenen ursprungligen har stått rest på så sätt, att den har kunnat ses från båda sidor. Att den skulle ha stått på kyrkogården, såsom Dybeck förmodar, och alltså härröra från kristen tid, är orimligt.

Vad har varit stenens ändamål? Ingenting talar för att den skulle ha varit en gravsten, rest till minne av någon framstående man, såsom man i allmänhet har tänkt sig (Stephens, Dybeck, Klingspor). Bilderna äro hämtade ur verkligheten, ehuru kanske icke ur vardagslivet. De återge männens käraste sysselsättningar: den ena sidan en färd med ett långskepp, säkerligen bygdens dyrbaraste gemensamma egendom, den andra en festlig scen ur bygdens liv, som ristaren säkerligen mer än en gång har haft tillfälle att bevittna. De göra icke något sakralt intryck. Den helt profana framställningen tyder icke direkt på att stenen har stått rest på någon forntida kultplats. Bilderna torde ha varit till för sin egen skull. De äro m. a. o. i utpräglad grad uttryck för en konstnärlig vilja.

Om det förhåller sig på detta sätt, förstår man också bäst, att stenen saknar inskrift. Det fanns ingen anledning att här anbringa några runor. Bilderna tala tydligt nog för sig själva. Runorna användes för helt andra ändamål.

Enligt T. Arne har Stephens sannolikt rätt i sin förmodan, att stenen härstammar från tiden omkring år 500 e. Kr.

665. Finstaholm, Hägeby sn.

Pl. 31.

Litteratur: B 347, L 55, D 1:22. J. Bureus, Fa 6 s. 58 n:r 80 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 211, Fa 1 s. 51; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 205; P. Elvius och J. Arenius, De Fierdhundria (diss., 1717), s. 104; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 460, 2, s. 491; R. Dybeck, Reseberättelse 1867; UFT 1 (1871), s. 56.

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 347); Dybeck a. a.

Runstenen står i parken vid Finstaholm, 100 m. NV om huvudbyggnaden, 100 m. VSV om stranden. Ristningsytan är vänd åt ÖSÖ. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna».

Inskriften på stenen finnes antecknad redan av Bureus; platsen uppges vara »Finstadha giärde» (Fa 6), »Finstad» (Fa 5). Runstenen är icke omtalad i *Ransakningarna*, men Hadorph har i marginalen gjort anteckningen: »Finstad 1 Runesteen.» På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* är antecknat: »Finsta giärde up mot biörkeskogen» (B 347: »Finstad giärde», L 55: »Finsta giärde»). Dybeck meddelar (1860): »Denne sten stod förr å Finstaholms giärde nära sockenvägen mellan Hägeby och Håtuna. Han är nu rest å en mindre jordkulle i trädgården några famnar

från sjön.» Enligt beskrivningen till Geologiska kartbladet »Sigtuna» (1865) fanns stenen »i Finstaholms trädgård».

Grå granit, med svarta och vita korn. Höjd 1,45 m., största bredd 1 m. Ytan är tämligen jämn, särskilt nedtill; småknottrig. Ristningen är djupt huggen och mycket tydlig. Den förefaller vara ett mycket omsorgsfullt utfört arbete. Runorna äro djupa och breda.

Inskrift:

· ikul · fhstr · auk · fapi · auk · fast · ulfr · pair · letu · gera · merki · pesa · at · asur · fapur · sin ·

Igulfastr ok Faði ok Fastulfr þæin letu gera mærki þessa at Assur, faður sinn.

»Igulfast och Fade och Fastulv de läto göra dessa minnesmärken efter Assur, sin fader.»

Till läsningen: 2 **k** är icke stunget. Mellan 2 **k** och 3 **u** en grop i stenen, som har funnits redan vid ristningen. Mellersta delen av 2 **k** och översta delen av 3 **u** äro grunt huggna. Sk efter 4 **l** är tydligt; likaså sk efter 23 **t**. 6 **h** är säkert. Alla runor i namnet 13—16 **fapi** äro fullt tydliga. 33 **e** är tydligt stunget, med en djup, rund prick. Likaså 37, 41, 46 **e**, 36 **g**. Flera runor på h. sidan nå icke upp till övre slinglinjen: 34 **t**, 43 **k**, 45 **p**. Bst i 48 **a** är något svag, dock säker. Bst i 56 **a** är svag, grund.

Bureus: 6 **a**; 13—16 **fapi**; 33 **i**, 36 **k**, 37 **i**, 41 **i**, 46 **e**. — Hadorph och Leitz (B 347): 6 **a**; 13—16 **fapi**; 33 **i**, 36 **k**, 37 **e**, 41 **e**, 46 **i**. — Olof Celsius d. ä. har fått sin läsning av inskriften »af Dn. Martin Kiærulf 16 jan. 1730»: 1—9 **kapifastr**, 13—16 **fapi**; 33 **i**, 36 **k**, 37 **e**, 41 **a**, 44 **a**, 46 **i**, 51—54 **asul**. — Dybeck: 6 **a**; 13—16 **fapi**; 33 **i**, 36 **k**, 37 **e**, 41 **e**, 46 **i**.

Om namnet *Igulfastr* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 100, om *Fastulfr* ib. s. 100, om *Assurr* U 276. Något mansnamn *Faði* är för övrigt icke känt från runinskrifterna eller andra äldre källor. Läsningen är dock i detta fall absolut säker, och inskriftens ortografi i övrigt anmärkningsvärt god. B 935 (L 1339) Källbyås, Källby sn, Västergötland har visserligen (ack.) **fapa**, men läsningen är felaktig. H. Jungner läser i stället **fara** (Vg 55). På danska mynt från senare hälften av 1000-talet förekommer ett namn *Fati* (DR sp. 648, DGP sp. 290, 1662), men huruvida den myntmästare som namnet avser har varit en nordbo, är högst tvivelaktigt. I DR och DGP sättes namnet i samband med fht. *Fato*. Ett runsv. *Faði* förefaller snarast vara ett smeknamn.

Ristningen har en mindre vanlig form, med runslingan lagd i en cirkelrund ring, halvtannat varv eller så långt som inskriften krävde. Samma mönster förekommer på ännu en runsten i trakten, nämligen den tyvärr mycket skadade U 672.

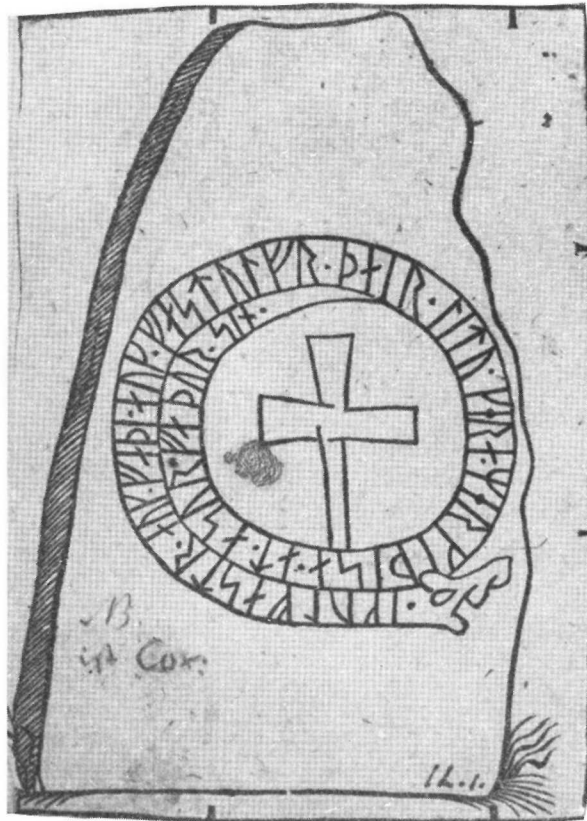

Fig. 82. U 665. Finstaholm, Häggeby sn. Efter B 347.

Det kan icke vara något tvivel om att det är samme man, som har ristat dessa båda stenar. Han använder **r** även där man skulle vänta **rn**: **fast · ulfr**, **pair**. Skiljetecknet utgöres av en punkt, och han använder detta även mellan lederna i sammansatta namn: **ikul · fhstr**, **fast · ulfr**. Jfr även U 667.

På den runda ytan, som bildas av runslingan, på stenens mitt är ett enkelt »flätkors» med nedersta korsarmen omformad till en fot. Det avbildar säkerligen ett minneskors rest på en grav.

666. Finsta, Häggeby sn.

Litteratur: M. Aschaneus, Fb 18 s. 241.

Avbildning: Aschaneus, teckning (i Fb 18).

Denna runsten finnes endast omtalad om Martin Aschaneus: »Dänna R. h. står baklänges lute, wid Finstad gård, allenast nu synes 2. Bokstäffuer på en sijda — **ra**. NB. 1580 mins jag

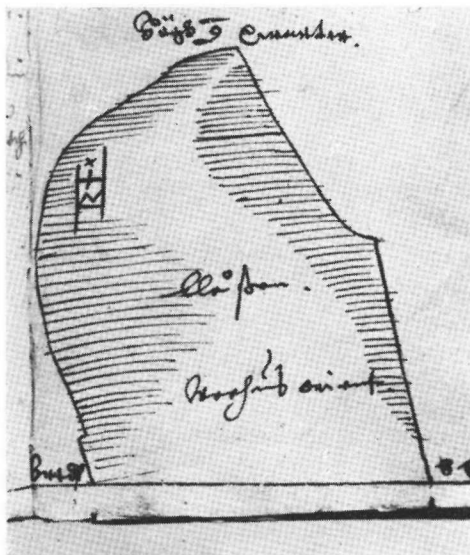

Fig. 83. U 666. Finsta, Hæggeby sn. Efter teckning av Aschaneus.

dänna sten mera fullkommelig i figur och skript. Men nu gönom gårdwidie eeld all förbränder, af owettningh.» Stenen var enligt Aschaneus 9 kvarter hög, 8 kvarter bred nedtill.

På Aschaneus' teckning finnas på stenens vänstra sida runorna **rn**, följda av skiljetecknet ×. Det kan ha varit slutet av ett namn **biurn** e. dyl. Andra runan är tydligt **n**. I texten ovanför teckningen återger emellertid Aschaneus den som **a**, förmodligen på grund av förbiseende.

667. Hassla, Hæggeby sn.

Pl. 32.

Litteratur: B 346, L 54, D 1: 26. J. Bureus, Fa 6 s. 179 n:r 72 (Rhezeliuss), Fa 5 n:r 212, Fa 1 s. 51; M. Aschaneus, Fb 18 s. 233 f.; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 204; R. Dybeck, Reseberättelse 1860 (ATA); UFT h. 1 (1871), s. 55, h. 5 (1876), s. 90; Handlingar i ATA 1945.

Äldre avbildningar: M. Aschaneus, teckning; J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 346); Dybeck a. a.

Runstenen står rest på östra sidan om vägen från Hæggeby till Över-Hassla, 3 m. från vägbanan, omkring 400 m. S om Över-Hassla.